

Evrard RASKIN, *Gerard Romsée. Een ongewoon man. Een ongewoon leven*, Antwerpen-Baarn, Hadewijch, 1995, 449 p.

Gerard Romsée staat bekend als één van de voormannen van de Leuvense studentenrevolte in 1924-1925, als de voornaamste bewerker van de Vlaams-nationalistische doorbraak in Limburg, en als de oorlogs-secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken. Over vele andere Vlaams-nationalistische parlementsleden verschenen er verheerlijkende of vergoelijkende biografische schetsen; dit is één van de allereerste wetenschappelijke studies die aan iemand van hen werd gewijd.

De auteur, gewezen volksvertegenwoordiger Evrard Raskin, was als historicus en jurist bijzonder goed voorbereid op dit werk. Hij heeft er gedurende jaren het materiaal voor verzameld, niet alleen in archieven en kranten, maar ook bij vele overlevende getuigen. Zo kon hij de eigenaardige persoonlijkheid van Romsée benaderen.

Romsée werd in 1901 geboren in Zuid-Limburg, als zoon van een rijke advocaat-grondbezitter-rentmeester. Hij kreeg privé-onderwijs tot hij naar het college van Tongeren ging. Daar werd hij vlaamsgezind volgens het gewone patroon, dat wil zeggen onder invloed van een van zijn priester-leraars. Hij kwam in contact met het activisme.

Vanaf 1920 studeerde Romsée rechten in Leuven, en speelde er een vooraanstaande rol in het godsdienstige en flamingantische verenigingsleven. *“Romsée’s godsdienstzin en vooral zijn extreme, voor velen onbegrijpelijke verering voor Onze-Lieve-Vrouw namen tijdens zijn Leuvense jaren in hoge mate toe... Het meest werd hij beïnvloed door een plotse genezing in Lourdes, 12 oktober 1923”,* waarvan hij bevoorrecht getuige was. Hij publiceerde daarover een uitvoerig verslag in het studentenblad *Ons Leven*, en schreef nog veertig jaar later: *“Ik heb deze genezing in mijn handen steeds beschouwd als een persoonlijke glimlach van de Onbevleete Ontvangenis”* (p. 28).

De studentenrevolte in Leuven werd al in verscheidene publikaties van Louis Vos grondig bestudeerd. Raskin kon enkele nieuwe gegevens aanbrengen waaruit blijkt dat Romsée, eerbiedig tegenover het gezag, het op de spits drijven van de confrontatie trachtte te vermijden. Maar er was niet alleen de onverzettelijkheid van de rector Ladeuze, er waren ook *“mensen als Borginon die achter de schermen de studenten aanzetten tot onverzoenlijkheid... Borginon en Spruytte hadden blijkbaar goed begrepen dat de revolte uiterst belangrijk kon zijn voor de ontwikkeling en de groei van het Vlaams-nationalisme”* (pp. 36 en 38).

Zijn wegzending van de universiteit kostte Romsée een breuk met zijn autoritaire vader, die pas zou worden ongedaan gemaakt nadat de zoon in 1929 volksvertegenwoordiger was geworden. Raskin toont aan dat de laattijdige doorbraak van het nationalisme in Limburg niet te wijten was aan de geringere verspreiding van de idee, maar alleen aan de omstandigheid dat er in die dunbevolkte provincie een hoger stemmenpercentage dan elders nodig was om een zetel te behalen.

Romsée’s nationalistische partij was uitgesproken katholiek, maar hij verbond dat niet met een dictatoriaal programma, zoals Van Severen in West-Vlaanderen. Daarom zou zijn Limburg slechts traag integreren in het fascistische Vlaams Nationaal Verbond (VNV) vanaf 1933, en behoorde hijzelf daarin tot de gematigde figuren die de verrechtsing afremden. Maar na de verkiezingsdoorbraak van de uiterst-rechtse partijen in 1936 *“stelde Romsée zich radicaler op”* (p. 122). Hij was intens betrokken bij de besprekingen die leidden tot een bondgenootschap met Rex, bondgenootschap dat erop wijst *“dat de radicalen in het VNV toen meer*

geporteerde waren voor een (fascistische) maatschappelijke revolutie dan voor Dietsland” (p. 104).

Romsée diende op 30 juni 1936 met vijf andere nationalistenvan een wetsvoorstel in voor amnestie aan de activisten, uitgebreid tot gewone verklidders; bovendien voor teruggave van boeten, herstel van titels, graden en openbare functies, herstel van schade en van het recht op pensioen alsof de geamnestieerde beambten in dienst waren gebleven en een normale carrière zouden gemaakt hebben. Zo kon het VNV blijven beweren dat België geen echte amnestie verleend had. Dit heeft ertoe bijgedragen dat na de Tweede Wereldoorlog het woord amnestie taboe werd in Franstalige en linkse kringen.

Zowel de anti-Belgische als de fascistische radicalisering van het VNV legt uit waarom er geen bondgenootschap met de Vlaamse Katholieke Partij kon tot stand komen. Wel heeft Romsée met andere vooraanstaande politici van weerszijden daarvoor voorbereidende besprekingen gevoerd en een *“beginselakkoord”* ondertekend, maar dat akkoord werd door beide partijen onmiddellijk verworpen en er werden zelfs geen eigenlijke onderhandelingen aangevat. Het is de enige flagrante fout die ik in dit knappe boek aantrof, dat Raskin dat ‘beginselakkoord’ gelijkstelt met het bondgenootschap dat tussen het VNV en Rex werd gesloten in oktober 1936 en in de praktijk gebracht tot juni 1937. Hij citeert nochtans zelf de leider Staf De Clercq: *“dat er geen werkelijk akkoord met de KVV was, dat alleen het kader werd vastgelegd”* (p. 107).

Tijdens de volgende jaren ging de radicalisering van Romsée verder, zoals van de andere vooraanstaande gematigden in het VNV. De partij werd toen door nazi-Duitsland gesubsidieerd. In november-december 1938 verklaarde Romsée dat de Jodenvervolgning werd *“misbruikt om tegen Duitsland nutteloos te hetzen”* (p. 140). In september 1939 beweerde hij dat de oorlog van nazi-Duitsland tegen Polen, Engeland en Frankrijk ging over *“kwesties die volkomen vreemd zijn aan de levensbelangen van ons eigen volk”* (p. 149). De Romsée van 1940 was een andere dan die van tien jaar tevoren, en van hem zoals van heel het VNV gold wat Raskin vaststelde: *“het zijn vooral het virulent anti-belgicisme en de geestelijke verwantschap met nazi-Duitsland, die de samenwerking met de bezetter verklaren”* (p. 381). De bezetter deed Romsée benoemen, eerst tot gouverneur van Limburg, daarna tot secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken. Daar functioneerde hij als een heel bekwaam, ijverig en doortastend hervormer van de instellingen in de zin van de Nieuwe Orde, die honderden patriottische burgemeesters, schepenen enzovoort ontsloeg en verving door partijgenoten, in het kader van *“de greep naar de macht”* van het VNV. Bijgevolg *“was de Militärverwaltung’ hoogst tevreden over Romsée’s beleid, de Duitse SS-instanties waren minder op hem gesteld”* (p. 291) vermits die hun eigen kreaturen aan de macht wilden.

Zoals heel het VNV heeft Romsée dit laatste na de oorlog kunnen uitspelen als een bewijs dat hij eigenlijk een *“politiek van het minste kwaad”* gevoerd had. Ook

suggereerde hij heel behendig dat hij in overleg en met goedkeuring van Leopold III zou gehandeld hebben. Feit is dat hij tot in juni 1943 herhaaldelijk op eigen verzoek ontvangen werd door leden van het Hof, vooral door graaf Capelle, de secretaris van de koning. Raskin onderzoekt uitvoerig wat er hier later aan "*fantasie of werkelijkheid*" over geschreven werd, en besluit: "*Het leidt geen twijfel dat Romsée toen hij aanvaardde secretaris-generaal te worden, een 'pactum' heeft gesloten... om te voorkomen dat het VNV de weg van het separatisme zou inslaan*" (p. 299). In die zin dus toch een politiek van een minder kwaad?

Raskin oordeelt toch dat het Krijgshof Romsée "*clement*" behandelde: twintig jaar in plaats van de doodstraf. Van in de gevangenis pleitte hij tegen een nieuwe nationalistische partij, maar voor een absolute meerderheid van de CVP. Die meerderheid werd in 1950 inderdaad bereikt en daarin zag hij terecht de snelste weg naar een verzachting van de repressie. Op 23 maart 1951 werd hij vrijgelaten. Zijn tactisch realisme veranderde niets aan Romsée's opvattingen. De geallieerde overwinning in de Tweede Wereldoorlog noemde hij een "*criminele vergissing*", de repressie heette een afrekening van linksen en vrijzinnigen, waarvan hijzelf ook het slachtoffer was. "*Men presenteerde hem de rekening voor zijn nationalistische verleden*" (p. 346). Met deze wetenschappelijke biografie zou hij allicht niet gelukkig zijn.

LODE WILS

DE GRUNNELAAN 14, B-3001 HEVERLEE